

Onbekend is onbemind *Studiebezoek aan Brusselse Nederlandstalige bibliotheken*

Op uitnodiging van de sectie Openbare Bibliotheken van de VBAD en het Streekgericht Bibliotheekbeleid Brussel, bezocht ik met een kleine groep bibliothecarissen op 11 december 2008 een aantal innoverende projecten in Brusselse openbare bibliotheken. Met een eivol programma voor de boeg en een groepsticket voor het openbaar vervoer op zak, ontmoeten we elkaar in de Nederlandstalige Openbare Bibliotheek van Jette.

Bij de start kregen we een korte les over de Brusselse politieke situatie en de gevolgen daarvan voor de evolutie van het bibliotheekwezen. Over hoe de staatshervorming leidde tot de aanstelling van Nederlandstalige schepenen en hoe het Decreet op het Lokaal Cultuurbeleid zorgde voor de bouw van nieuwe bibliotheken. Over hoe het Streekgericht Bibliotheekbeleid Brussel voluit de kaart trekt van promotie, doelgroepenwerking en netwerken.

Als absolute leek in Brusselse aangelegenheden werd ik meegesleept in een enthousiast relaas over staatshervormingen, de administratieve mallemolens en demografische eigenheden van het Brusselse gewest. De dynamiek die de projecten en de bibliotheken – de openbare bibliotheken van Jette, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek, Elsene, Vorst, Sint-Pieters-Woluwe en de Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek – uitstraalden, dwong veel bewondering af.

Dat Brussel de roepnaam is van 19 gemeenten wist ik wel. Dit studiebezoek heeft me echter doen inzien dat die gemeenten elk een eigen bestuur hebben en dus een eigen koers varen. Succesverhalen van de ene kunnen niet zomaar overgepland worden naar een andere. Onderhandelingen over bibliotheken of gebouwen moeten telkens opnieuw gevoerd worden. Verder verschilt ook de bevolkingsamenstelling per gemeente. Brussel is niet één pot nat, het is een combinatie van buurten, wijken en gemeenten, elk met een andere opbouw, elk met specifieke behoeften.

De Nederlandstalige bibliotheken in het Brusselse gewest hebben hun eigenheid en lokale context. Jette bijvoorbeeld heeft door de vele scholen en parken een grote aantrekkingskracht op nieuwe bewoners en heeft een levendig imago. Het is de gemeente met het grootste aantal Nederlandstaligen (20%) en de vastgoedprijs ligt er lager dan in andere Brusselse gemeenten. In Elsene daarentegen is ongeveer 7% van de bevolking Nederlandstalig. Het is een contrastrijke gemeente waar arme en heel rijke wijken op een boogscheut van elkaar liggen. Ook in Molenbeek en Vorst vind je zo'n tegenstelling. Sint-Pieters-Woluwe bevindt zich aan de andere kant van het spectrum. 28% van de bevolking bestaat uit niet-Belgen, vooral Eurocraten, Japanners, Amerikanen en ambassadepersoneel. De grondprijzen liggen er zo hoog dat de gemeente niet de mogelijkheid had grond aan te kopen voor een bibliotheek. De inwoners zijn er kapitaalkrachtiger en hoger opgeleid.

Deze diversiteit vind je ook terug in de bouw van bibliotheekinfrastructuur. De voorbije jaren zijn er enkele projecten afgerond, andere staan nog in de steigers en twee liggen op de tekentafel. Maar elk project volgt het karakter van de gemeente.

In 2004 zette de gemeente Elsene haar eerste stappen in het Nederlandse cultuurbeleid met de aanstelling van een bibliothecaris. Voor de Nederlandstalige bibliotheek verbouwde het bestuur een oude liftenfabriek, volgens plannen van de gemeentelijke architecten. Het resultaat mag er zijn. In een eigentijdse vormgeving wordt de collectie op een functionele manier aangeboden. Er zijn lees- en studieplekken en er is een multifunctionele ruimte voor lezingen of presentaties.

In februari 2008 opende de nieuwe Nederlandstalige bibliotheek van Sint-Jans-Molenbeek haar deuren in een scholencomplex. Door de staat van het gebouw was een renovatieproject niet mogelijk en bleven enkel de buitenmuren behouden omwille van het architecturaal geheel. Binnen kwam er een nieuwe betonnen draagstructuur die een open en transparante

Margot COLLET
Stafmedewerker VBAD
margot.collet@wbad.be

architectuur mogelijk maakte. De bibliotheek is in de hoogte gebouwd, ze telt drie verdiepingen met bovenaan een polyvalente ruimte. In hetzelfde complex is de Nederlandstalige Cultuurdienst gevestigd. Bibliothecaris en cultuurbeleidscoördinator samen gehuisvest, dat komt samenwerking en overleg alleen maar ten goede. De klemtoon in de werking ligt op uitbreidingsactiviteiten. Maandelijks bezoeken 52 klassen de bibliotheek, met kinderen van Marokkaanse, Oost-Europese, Turkse of Afrikaanse origine. Jaarlijks is er een taalbad voor 6- tot 8-jarigen. Sinds 2005 is er een boekendienst voor het dienstencentrum Marie-José.

In Vorst werd de nieuwe bibliotheek gevestigd op de culturele as die dwars door de gemeente loopt. In een omgeving met arme inwoners, minieme huisvesting en hoge werkloosheidscijfers koos het bestuur radicaal voor een sociaal-artistieke werking. In samenwerking met artistieke partners wil de bibliotheek de sociale structuur versterken en zichzelf profileren als bibliothecair laboratorium. De bibliotheek is een portaal waar bezoekers informatiestromen oppikken of aanbieden. Via uiteenlopende communicatiemiddelen kunnen bezoekers eigen inhoud creëren en delen. Verschillende gemeenschappen, verenigingen of erfgoedinstellingen kunnen de bibliotheek gebruiken als platform. Het gebouw is een onderdeel van een wijkgericht project, de oude brouwerij Wiels werd met Europese subsidies gerenoveerd. Op 31 januari 2009 opende de nieuwe bibliotheek haar deuren.

Het nieuwe gebouw voor de bibliotheek van Sint-Pieters-Woluwe ligt nog op de tekentafel. Als een van de eerste erkende Brusselse bibliotheken is ze sinds twintig jaar tijdelijk ondergebracht in twee prefabpaviljoenen in de tuin van het Nederlands Gemeenschapscentrum. De publieksruimte bedraagt 162 m², het vergt dus heel wat creativiteit om nieuwe materialen te plaatsen of om activiteiten te organiseren. Na een lange lijdensweg werkte de Nederlandstalige schepen een erfpachtregeling uit met het Atheneum. De gemeente krijgt een stuk terrein ter beschikking waarop ze een bibliotheek kan bouwen.

Een energiezuinig gebouw van 1000 m², volledig gelijkvloers, een groendak en een binnentuin. Veel glaspartijen om zoveel mogelijk zicht te bieden op de groene omgeving en de afwerking in grafisch beton. Met een leesplint in de volwassenenafdeling, een zithoek voor adolescenten, een leestuin, een zitkuil voor de jeugd, een knuffelhoek bij de prentenboeken en een polyvalente ruimte krijgt elke afdeling haar ontmoetingsplek. Het ontwerp van de nieuwe bibliotheek is nog niet definitief maar de voorstelling ervan doet me wel reikhalzend uitkijken naar het resultaat.

Tijdens het bezoek werd ook een tipje van de sluier opgelicht van het verbouwingsproject van de Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek. Met veel flair, dynamiek en enthousiasme werden de nakende plannen voorgesteld. Dit verhaal was tekenend voor de hele dag. Het doorzettingsvermogen, het engagement en de creativiteit die de Brusselse bibliothecarissen aan de dag leggen, dwong respect af en heeft me geraakt. Ik was onder de indruk van de verwezenlijkingen en de plannen. Het enige dat tegenviel aan het studiebezoek was het beperkte aantal deelnemers. Brussel klinkt niet zo exotisch als Amsterdam of Delft maar het was zeker de moeite waard. Het is niet mijn gewoonte, maar deze keer zeg ik toch: "de afwezigen hadden ongelijk"!

Een terugkerend symbool in de jeugdbibliotheken. Foto: Bruno Vermeeren.

